KURT v. Austria (№ 62903/15)

Обставини справи

У 2011 році чоловіка заявниці було засуджено за заподіяння їй тілесних ушкоджень: стосовно нього було винесено обмежувальний / заборонний припис, якого він дотримувався. У 2012 році заявниця подала заяву про розлучення та повідомила поліцію про зґвалтування своїм чоловіком, домашнє насильство (зокрема побиття дітей) та небезпечні погрози. Того ж дня проти нього відкрили кримінальне провадження і видали новий заборонний припис тривалістю 14 днів, що забороняв чоловікові повертатися до їхнього місця проживання та навколишніх районів. Його ключі вилучили. Через три дні після цього він убив свого сина у школі та вчинив самогубство. Заявниця намагалася притягнути винних у цьому осіб до відповідальності, стверджуючи, що її чоловік мав би перебувати під вартою. У 2019 році Палата Суду дійшла висновку, що національні органи влади виконали своє позитивне зобов'язання за матеріальним аспектом статті 2 Конвенції. Велика Палата також не встановила порушення цього положення.

Оцінка Суду

Це рішення Великої Палати примітне тим, що воно роз'яснює обсяг та розкриває зміст позитивного зобов'язання за критерієм тесту Османа (вживати превентивних оперативних заходів із захисту особи, життя якої перебуває під загрозою в результаті вчинення іншою особою злочинних діянь, *Osman v. the United Kingdom* [GC], § 115) як загалом, так і в конкретному аспекті домашнього насильства.

1. Стосовно *змісту* позитивного зобов'язання Османа в цілому Суд уперше уточнив, що оцінка характеру та ступеня ризику становлять невід'ємну частину зобов'язання вживати превентивних оперативних заходів. Як наслідок, розгляд питання дотримання державою статті 2 Конвенції за тестом Османа має включати аналіз адекватності оцінки ризику, проведеної національними органами влади, і в тих випадках, де була чи мала б бути виявлена відповідна загроза, що призводить до обов'язку діяти, аналіз адекватності вжитих превентивних заходів. Щодо *обсягу* позитивного зобов'язання за критерієм Османа Суд роз'яснив, що мова йде про зобов'язання стосовно заходів, а не результату. Тому за обставин, у яких компетентні органи влади зреагували на виявлену реальну та безпосередню загрозу шляхом вжиття доцільних заходів у межах своїх повноважень, той факт, що такі заходи все ж можуть не сприяти досягненню бажаного результату, сам по собі не може слугувати виправданням для висновку про порушення державою превентивного оперативного зобов'язання за статтею 2 Конвенції. Крім того, конкретний випадок, у якому виникає реальна та безпосередня загроза, має оцінюватися з точки зору того, що було відомо компетентним органам влади у відповідний час.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

2. Далі Суд, застосовуючи критерій Османа, уточнив його значення з урахуванням конкретного контексту та динаміки домашнього насильства. Стосовно першого аспекту (частини) тесту Османа (загроза) Суд нагадав, що відповідь органів влади на будь-які подібні твердження має бути негайною та особливо ретельною. Спираючись на матеріали *GREVIO* (незалежного експертного органу, відповідального за моніторинг реалізації *Стамбульської конвенції*), Суд навів деякі вимоги до оцінки загрози в цьому контексті, а саме:

- *автономний та проактивний підхід,* що вимагає від органів влади не лише покладатися на сприйняття загрози жертвою, а і збирати всю інформацію та проводити власну оцінку;

- *комплексність,* якій може сприяти використання стандартизованих, визнаних на міжнародному рівні контрольних переліків із зазначенням конкретних факторів ризику / загрози, розроблених на основі надійних кримінологічних досліджень і найкращих практик; відповідні органи влади мають постійно проходити підготовку та підвищувати рівень обізнаності, особливо стосовно таких інструментів; будь-яка оцінка ризику має бути направлена на систематичне виявлення та розгляд всіх потенційних – прямих чи непрямих – жертв з урахуванням можливості того, що результат може бути з різним рівнем загроз / ризику для кожної з них. Суд підкреслив, що насильство до дітей, які належать до однієї сім'ї, разом із насильством зі смертельним наслідком може використовуватися порушниками як вища міра покарання свого партнера;

- *базове документування* проведення оцінки загрози з урахуванням невідкладного характеру втручань та необхідності обміну відповідною інформацією між залученими органами влади;

- *інформування жертв* про результат оцінки загрози та наявні правові й оперативні захисні заходи;

- *належне врахування конкретного контексту* випадків домашнього насильства, їхніх особливостей та відмінностей від ситуацій, пов'язаних з випадками за типом Османа. Зокрема, «безпосередність» загрози має оцінюватися з урахуванням загальної траєкторії ескалації насильства в таких справах та комплексного дослідження в цій сфері. Ризик подальшої ескалації має оцінюватися навіть після винесення заборонного або захисного припису. Проте це не має накладати на органи влади непосильного та непропорційного тягаря.

Щодо *другого аспекту* тесту *Османа* (заходи) Суд розвинув деякі вимоги стосовно превентивних оперативних заходів:

- ці заходи мають бути адекватними та пропорційними до оціненого ступеня загрози. Ця вимога стосується як процесу ухвалення рішень, так і нормативно-правової бази, в межах якої відповідні органи влади повинні мати можливість вибору між достатніми заходами, зокрема програмами лікування порушників і навіть позбавлення їх свободи, якщо цього вимагають конкретні обставини справи (аспект «заходи в межах своїх повноважень» тесту *Османа*);

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

- *координація* між різними органами влади, включно з планами управління загрозами / ризиками, координовані послуги підтримки жертв та оперативний *обмін інформацією.* У разі залучення дітей чи перебування їх під загрозою органи захисту дітей, а також школи та/або інші установи з догляду за дітьми якомога скоріше мають бути поінформовані про це;

- ретельне *урівноваження конкуруючих прав, про які йде мова,* та інших відповідних обмежень як на рівні загальної політики, так і на індивідуальному рівні. Тією мірою, якою вони чинять вплив на ймовірного порушника, будь-які вжиті заходи мають відповідати іншим зобов'язанням держави за Конвенцією, включаючи необхідність того, щоб поліція здійснювала свої повноваження при повному дотриманні належної правової процедури та інших гарантій, зокрема гарантій за статтями 5 та 8 Конвенції. Характер і ступінь оціненої загрози / ризику завжди будуть важливими факторами в пропорційності будь-яких заходів, які мають бути вжиті, або в контексті статті 8 Конвенції або статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції. Будь-який захід, що призводить до позбавлення свободи, має відповідати вимогам національного законодавства, а також конкретним умовам, наведеним у статті 5 Конвенції, й усталеній практиці Суду стосовно цього. У зв'язку із цим у рішенні Великої Палати Суду наводиться корисне резюме її усталеної практики, розвинутої згідно з підпунктами (b) та (c) пункту 1 статті 5 Конвенції в контексті превентивних заходів.

Що стосується обставин цієї справи, то Суд не вбачив будь-яких проблем з проведенням внутрішньої оцінки, яка не встановила жодного реального та безпосереднього летального ризику для дітей, а лише певний ступінь нелетального ризику в контексті домашнього насильства, в основному направленого на їхню матір. Призначені заходи були визнані адекватними для стримування такого ризику, і не було жодного зобов'язання вживати подальших заходів у приватній чи публічній сферах, таких як видача заборонного припису для їхньої школи.

Висновок

Відсутність порушення статті 2 Конвенції (право на життя).

Рішення в цій справі ухвалене Великою Палатою 15 червня 2021 року та є остаточним.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.